

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ SOME ASPECTS OF LEGAL REGULATION OF ELECTRONIC COMMERCE

Згама А.О., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет

Зайцев О.О., аспірант кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет

У статті досліджено правову природу, основні нормативно-правові акти та аспекти правового регулювання електронної комерції (торгівлі) в Україні.

Акцентовано увагу на тому, що із швидкою трансформацією вітчизняної та світової економіки більш всеохоплюючим стають процеси електронних комунікацій, а також таке поняття як цифрова економіка. Всі процеси пов'язані із електронним середовищем повинні знайти гармонічне та виважене правове регулювання яке буде повністю відповідати потребам сьогодення.

Зосереджено увагу на тому, що електронна торгівля зазнає впливу і воєнної агресії та існує в умовах правового режиму воєнного стану, проте продовжує неухильно розвиватись, що спонукає до нових наукових пошуків.

Зазначено, що правове регулювання електронної торгівлі в Україні за останні роки зазнало чимало динамічних поштовхів спричинених світовими та внутрішньодержавними процесами. Розвиток телекомунікаційних технологій, впровадження високошвидкісного Інтернету, збільшення частки населення, що має власні мобільні пристрої (гаджети), посилення інновацій в телекомунікаційній сфері, виникнення такого явища як «карантин», спричиненого пандемією коронавірусу, а також збройна агресія та впровадження правового режиму воєнного стану, – всі ці фактори стали рушіями і трансформували відносини електронної комерції в Україні.

Встановлено, що на теперішній час законодавство про електронну торгівлю в Україні регулюється спеціальним законом – Законом України «Про електронну комерцію», що складається із 19 статей та Прикінцевих положень та потребує внесення змін з метою встановлення понятійно-категорійного апарату, визначення принципів та засад електронної комерції в Україні, встановлення правового регулювання тих аспектів електронної комерції, що неухильно розвиваються під тиском військової агресії.

Ключові слова: електронна торгівля, електронна комерція, електронний цифровий підпис, правове регулювання електронної комерції, цифрова економіка, цифрова держава, електронні угоди, телекомунікації, онлайн торгівля, е-комерція.

The article examines the legal nature, main legal acts and aspects of legal regulation of electronic commerce (trade) in Ukraine.

Attention is focused on the fact that with the rapid transformation of the domestic and world economy, the processes of electronic communications, as well as such a concept as the digital economy, are becoming more comprehensive. All processes related to the electronic environment must find a harmonious and balanced legal regulation that will fully meet the needs of today.

Attention is focused on the fact that electronic commerce is affected by military aggression and exists under the legal regime of martial law, but continues to develop steadily, which prompts new scientific research.

It is noted that the legal regulation of e-commerce in Ukraine has undergone many dynamic shocks caused by global and domestic processes in recent years. The development of telecommunication technologies, the introduction of high-speed Internet, the increase in the share of the population that has its own mobile devices (gadgets), the strengthening of innovations in the telecommunications sphere, the emergence of such a phenomenon as "quarantine" caused by the coronavirus pandemic, as well as armed aggression and the introduction of a legal regime of martial law, – all these factors became drivers and transformed e-commerce relations in Ukraine.

It has been established that currently the legislation on electronic commerce in Ukraine is regulated by a special law – the Law of Ukraine "On Electronic Commerce", which consists of 19 articles and final provisions and needs to be amended in order to establish a conceptual and categorical apparatus, define the principles and principles of electronic commerce in Ukraine, establishing legal regulation of those aspects of electronic commerce that are steadily developing under the pressure of military aggression.

Key words: e-commerce, e-commerce, electronic digital signature, e-commerce legal regulation, digital economy, digital government, e-deals, telecommunications, online trade, e-commerce.

Постановка проблеми. XXI століття це – час реформ, час трансформації і час цифровізації усіх інститутів суспільного життя. Не є виключенням, а навпаки локомотивом таких перебудов і електронна комерція. Електронна торгівля саме те суспільне явище яке в силу своєї природи дає поштовх перебудови лівової частки суспільних інститутів. Водночас, саме теоретичні напрацювання та регулювання актуальними нормами права, законодавством, що йде в ногу із часом, є щонайменше запорукою стабільного розвитку такого суспільного явища.

Правове регулювання електронної торгівлі є достатньо актуальним та затребуваним в сучасній державі.

Динамічний розвиток електронної торгівлі на початку XXI століття із подальшим розвитком телекомунікаційних технологій, цифровізацією економіки, а також в подальшому в силу ізоляційних процесів, викликаних пандемією, набирає неухильних обертів.

Мета статті. Метою цієї статті є намагання автора на належному рівні дослідити аспекти правового регулювання електронної торгівлі в Україні. Виокремити власні бачення та наявні проблеми у розвитку та гармо-

нізації вітчизняного законодавства, що регулює окреслене питання, спонукати до подальшої наукової дискусії.

Аналіз останніх публікацій. Проблемами правового регулювання електронної торгівлі (комерції) займалась низка вітчизняних вчених серед яких: Баранов О.А., Білявська Ю.В., Богуславський М.М., Волинець В.В., Довгерт А.С., Макарова М.В., Малковський А.Л., Марченко В.Б., Петруненко Я.В., Пуцентейло П.Р., Руденко О.В., Тимченко Л.Д., Третьюк В.В., Чучковська А.В. та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Верховною Радою України у 2015 році було прийнято базовий закон – «Про електронну комерцію». Відповідно до преамбули Закону України «Про електронну комерцію» визначено, що цей Закон визначає організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні, встановлює порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-комунікаційних систем та визначає права і обов'язки учасників відносин у сфері електронної комерції [9]. Вказаний Закон є основоположним, спеціальним актом законодавства, що регулює саме відносини електро-

ної торгівлі в Україні. Водночас, низка питань прямо чи опосередковано пов'язаних із електронною торгівлею або регулюються іншими нормативно-правовими актами, або їх регулювання є застрілим, або взагалі не регулюється чинним законодавством.

Поряд із цим, фундаментом побудови світової електронної торгівлі стало прийняття Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № ООН А/51/628 від 16 грудня 1996 р. «Типовий закон про електронну торгівлю», прийнятий Комісією Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі» (ЮНСІТРАЛ), і Керівництво з прийняття Резолюції від 16.12.1996 № ООН А/51/628 [12].

На думку автора, саме взаємним міжнародним актом систематизовано, узагальнено та сформовано основні принципи та засади світової електронної торгівлі, що в подальшому знайшли своє відображення у спеціальних законах чи кодифікованих актах низки держав світу. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № ООН А/51/628 від 16 грудня 1996 р. «Типовий закон про електронну торгівлю» [12] мала важливе значення у була взята до уваги і при розробці Закону України «Про електронну комерцію».

Водночас, до прийняття спеціального закону – Закону України «Про електронну комерцію» у 2015 році правове регулювання електронної комерції було достатньо еkleктичним. Так, частково питання електронної торгівлі регулювалось Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг», Законом України «Про захист прав споживачів», Законом України «Про рекламу», Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг», Законом України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», Законом України «Про телекомунікації», низкою підзаконних актів.

Водночас, електронна комерція у вказаних нормативно-правових актах лише згадувалась «з поміж іншого» та повного, базового, фундаментального правового регулювання вказаного кола суспільних відносин не мала.

Поряд із цим поняття електронна комерція неухильно поєднано із поняттям цифрова економіка.

На нашу думку, найбільш розширене визначення поняття цифрова економіка надав Пуцентейло П.Р. який зазначає, що цифрова економіка – це комунікаційне середовище економічної діяльності в мережі Інтернет, результат трансформаційних ефектів нових технологій загального призначення у сфері інформації, комунікації і нанотехнологій, новітній економічний уклад, в якому дані є окремою економічною сутністю, вони збираються, обробляються, беруть участь в аналітичному процесі і впливають безпосередньо на процес прийняття управлінських і стратегічних рішень, що характеризується переходом на якісно новий рівень використання інформаційно-телекомунікаційних технологій у всіх сферах соціально-економічної діяльності, що дозволяє інтегрувати технології і надає можливості для усунення кордонів між фізичними, цифровими і біологічними системами, сприяє поширенню товарів і розвитку сфери послуг за допомогою цифрового обміну інформацією та онлайн-торгівлі [11, с. 134].

Відтак, вказане питання викликає наукову дискусію в науковому середовищі. Так, думки вітчизняних вчених щодо стану правового регулювання електронної комерції достатньо різняться.

Волинець В.В. говорить про те, що сфера електронної комерції стикається із певними юридичними проблемами: від конфіденційності даних, захисту прав споживачів до проблем інтелектуальної власності [3, с. 1103].

Петруненко Я.В. вважає, що недоліками правового регулювання господарської діяльності у сфері електронної комерції є: 1) неурегульованість питань щодо захисту прав споживачів від неправдивої рекламної інформації,

що міститься на веб-сайтах або електронних рекламних оголошеннях, а також від небажаної рекламної розсилки, що здійснюється через електронну пошту або іншими засобами електронного зв'язку; 2) невизначеність усіх важливих умов електронного договору, що мають бути обов'язково включені до його змісту; 3) недостатність правового регулювання захисту інформації, у тому числі персональних даних споживачів, що стають відомими суб'єкту господарювання у зв'язку із здійсненням господарської діяльності у сфері електронної комерції [7, с. 284].

Білявська Ю.В. йде далі і каже про те, що для розвитку е-комерції в Україні необхідно забезпечити відповідну нормативно-правову базу (затвердити Інформаційний кодекс України, Закон України «Про електронну комерцію»), створити національну інформаційну інфраструктуру, запровадити е-урядування та ін. [2, с. 338].

Марченко В.Б. каже про те, що залишається нагальною і потребує нормативного врегулювання проблема застосування в електронно-комерційних комунікаціях програмних застосунків типу Skype, Telegram, Viber, WhatsApp, тощо [6, с. 30].

Поряд із цим, Баранов О.А. дійшов до протилежного висновку відповідно до якого відсутня необхідність у формуванні якогось спеціального законодавства, що повинно регулювати суспільні відносини, що при цьому виникають, а також відсутня необхідність введення такого правового інституту, як «електронна торгівля» [1, с. 55].

На нашу думку, прийняття Закону України «Про електронну комерцію» у 2015 році стало «ковтком свіжого повітря» для правового регулювання електронної торгівлі в Україні.

Водночас, за майже десятиліття після прийняття вказаного закону суспільні інститути зазнали чималих змін. Сильно вплинуло на електронну торгівлю в Україні впровадження систем високошвидкісного інтернету 3G та 4G (у 2024 році планується впровадження технології 5G), пандемія коронавірусу яка стала поштовхом впровадження віддалених систем зв'язку, а також військова агресія та впровадження правового режиму воєнного стану.

Такі зміни, для того щоб електронна торгівля лише розвивалась та не мала перепон з боку держави, мають збоніти швидше зйти гармонічне правове регулювання у нормативно-правових актах.

Висновки. Правове регулювання електронної торгівлі в Україні за останні роки зазнало чимало динамічних поштовхів спричинених світовими та внутрішньодержавними процесами. Розвиток телекомунікаційних технологій, впровадження високошвидкісного Інтернету, велика частка населення, що користується власними мобільними пристроями (гаджетами), посилення інновацій в телекомунікаційній сфері, виникнення такого явища як «карантин», спричиненого пандемією коронавірусу, а також збройна агресія та впровадження правового режиму воєнного стану, – всі ці фактори стали рушіями і трансформували відносини електронної комерції в Україні.

Враховуючи існування держави в умовах правового режиму воєнного стану, і те, що на відносини електронної комерції впливають фактори бойових дій, невизначеності на ринках робіт і послуг, доцільно б закріпити на рівні Закону більші гарантії захисту прав споживачів, що користуються послугами електронної торгівлі.

Також, доцільно в Законі України «Про електронну комерцію» деталізувати поняття електронних правочинів та сфери їх застосування, порядок визначення їх нікчемними.

Враховуючи аналіз вищевказаного матеріалу, можна зробити висновок, що на теперішній час законодавство про електронну торгівлю в Україні регулюється спеціальним законом – Законом України «Про електронну комерцію», що складається із 19 статей та Прикінцевих положень та потребує внесення змін з метою вста-

новлення понятійно-категорійного апарату, визначення принципів та засад електронної комерції в Україні, встановлення правового регулювання тих аспектів електронної комерції, що неухильно розвиваються під тиском військової агресії.

Поряд із цим, враховуючи те, що електронна комерція є чи не найдинамічнішим суспільним явищем, наукові пошуки в контексті дослідження правових засад, правової природи та правового регулювання електронної комерції в Україні доцільно продовжувати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранов О.А. Правові проблеми електронної торгівлі (комерції). *Інформація і право*. 2012. № 2. С. 48–56.
2. Білявська Ю.В. Регулювання електронної комерції в Україні. *Молодий вчений*. 2016. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_10_78.
3. Волинець В.В. Правові аспекти регулювання електронної комерції: виклики та перспективи в умовах цифрової економіки. *Наукові перспективи*. № 5(47) (2024). DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5\(47\)-1094-1104](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5(47)-1094-1104).
4. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
5. Краус К.М., Краус Н.М., Манжура О.В. Електронна комерція та Інтернет-торгівля: Навч.-метод. посіб. Київ, 2021. 454 с. URL: https://elibray.kubg.edu.ua/id/eprint/37044/1/Kraus_Elektronna_komertsia_2021.pdf.
6. Марченко В.Б. Правове забезпечення інформаційно-комунікаційної складової електронної комерції відповідно до Закону України «Про електронні комунікації». *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. 2023. № 1. С. 27–31.
7. Петруненко Я. В. Правове регулювання електронної комерції в умовах розвитку цифрової економіки в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право*. 2023. Т. 1. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/288619/282275>.
8. Про електронні комунікації: Закон України від 16 грудня 2020 р. №1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>.
9. Про електронну комерцію: Закон України від 03 вересня 2015 р. №675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>.
10. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. №1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.
11. Пуцентейло, П.Р., Гуменюк, О.О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. *Інноваційна економіка*. 2018. № 5–6 (75). URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/32028>.
12. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № ООН А/51/628 від 16 грудня 1996 р. (ЮНСІТРАЛ). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/mu01116>.
13. Сиротко М.В. Торговельна діяльність в Україні: огляд сучасного господарсько-правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 182–185.
14. Товкун Л.В., Перепелиця М.О. Правове регулювання електронної комерції та особливості її оподаткування в Україні та світі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 178–182.
15. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.